

De symbolische betekenis van bijbelse getallen

In onze cultuur kennen we het getal voornamelijk als een middel om te tellen, te meten en te rekenen. Voor mensen in de bijbelse en klassieke oudheid hadden getallen vaak ook een symbolische, toegevoegde waarde. Zoals vertellers gebruik maakten van stemverheffingen en adempauzes om hun verhaal duidelijk te laten overkomen, zo maakten schrijvers gebruik van symbolische getallen om een gebeurtenis, persoon of tijdsperiode uit hun verhaal te accentueren. Op deze manier kon een schrijver een extra dimensie toevoegen aan zijn verhaal. Veel getallen in de bijbel geven daarom niet alleen een letterlijke, meetkundige realiteit weer, maar ook een symbolische, religieuze realiteit. Als Marcus bijvoorbeeld schrijft dat Jezus 40 dagen in de woestijn doorbracht, dan legt hij daarmee bewust een verband tussen Jezus en het volk Israël dat 40 jaar lang door de woestijn trok en daar op de proef werd gesteld. Het getal 40 heeft hier een duidelijke meerwaarde omdat het niet alleen iets vertelt over de tijdsduur van Jezus woestijnperiode, maar ook iets over de aard van die periode.

Soms kunnen getallen zowel letterlijk, als symbolisch opgevat worden, zoals de 12 discipelen van Jezus die symbool staan voor de 12 stammen van Israël en zoals de net genoemde woestijnperiode van 40 dagen. In andere gevallen is een letterlijke lezing uitgesloten of zeer onwaarschijnlijk. Wanneer God trouw belooft tot in het 1000ste geslacht, of wanneer Job na zijn herstel in het bezit is van 14000 stuks kleinvee, 6000 kamelen, 1000 span runderen en 1000 ezelinnen, dan wordt hiermee niet bedoeld dat Gods trouw ophoudt in de daaropvolgende geslachten of dat hier een exacte beschrijving wordt gegeven van de veestapel van Job. Nee, de boodschap van de schrijver is dat Gods trouw oneindig is en dat Job rijkelijk gezegend werd voor zijn vertrouwen op God.

In de loop der tijd is er veel discussie geweest over de vraag wanneer een getal letterlijk dan wel symbolisch moet worden opgevat. De criteria die hiervoor worden gebruikt zijn: (1) het frequente en stereotiepe gebruik van bepaalde getallen, zoals 7, 10, 12 en 40, (2) de historische onmogelijkheid van sommige getallen en (3) de overdreven precieze aantallen of tijdstippen die voor de natuurlijke loop van het verhaal niet van belang zijn.

Een voorbeeld van getallen die uitsluitend symbolisch bedoeld zijn, zijn de hoge leeftijden van de aartsvaders: Abraham werd 175 jaar oud, Izaäk 180 jaar en Jakob 147 jaar. De symbolische betekenis van deze leeftijden wordt duidelijk wanneer we kijken naar de wiskundige formule waarmee de getallen zijn samengesteld.

$$\text{Abraham} \quad 175 = 7 \times (5 \times 5)$$

$$\text{Izaäk} \quad 180 = 5 \times (6 \times 6)$$

$$\text{Jakob} \quad 147 = 3 \times (7 \times 7)$$

Er blijkt op basis van de leeftijden een bepaald hiërarchisch verband te bestaan tussen de aartsvaders. Aan de ene kant zit hierin de afdalende reeks 7-5-3 die Abraham aan de top zet. Hij is immers de eigenlijke stamvader van Israël die door zijn geloof de belofte ontving dat zijn nageslacht zeer talrijk zou worden en het land Kanaän zouden beërven. Aan de andere kant is er ook de opgaande lijn 5-6-7. Deze komt uit bij Jakob die later Israël genoemd zal worden en die de vader is van de twaalf zonen die de twaalf stammen zouden voortbrengen. De leeftijd van de aartsvaders zegt dus iets over hun betekenis voor het nageslacht. Omdat Izaäk in geen van beide getallenreeksen de climax vormt, is het begrijpelijk dat er over hem relatief weinig geschreven is.

De vraag blijft echter waarom de schrijver juist deze getallenreeksen heeft gebruikt, waardoor deze extreem hoge leeftijden zijn ontstaan. Het is zeer waarschijnlijk dat de schrijver deze getallen heeft afgeleid van het Godsnaamgetal 17, en vervolgens op basis van die getallen de leeftijden heeft berekend.

Abraham $17 = 7 + 5 + 5$ wordt berekend als $7 \times 5 \times 5 = 175$

Izaäk $17 = 5 + 6 + 6$ wordt berekend als $5 \times 6 \times 6 = 180$

Jakob $17 = 3 + 7 + 7$ wordt berekend als $3 \times 7 \times 7 = 147$

Het feit dat het Godsnaamgetal in al deze leeftijden terugkomt, bevat een latente boodschap: Jahweh is aanwezig! De aanwezigheid van God in de levens van de aartsvaders is door middel van hun leeftijden symbolisch tot uitdrukking gebracht. Ook de leeftijd van Jozef, de jongste aartsvader, die 110 jaar oud werd, is in overeenstemming met deze theorie, hoewel zijn leeftijd op een andere manier is berekend. Omdat Jozef werd gezien als de opvolger en plaatsvervanger is zijn leeftijd samengesteld uit de som van de kwadraten van zijn drie voorgangers.

Jozef $110 = (5 \times 5) + (6 \times 6) + (7 \times 7)$

Als christen zie ik hierin een bewijs dat Jozef een voorafschaduwing is geweest van de persoon Jezus.

Niet alleen leeftijden kunnen een symbolische getalswaarde hebben. Ook namen of woorden kunnen een symbolische getalswaarde hebben. De manier waarop de getalswaarde van een naam of woord wordt samengesteld is als volgt: Aan elk van de tweeëntwintig letters van het Hebreeuwse alfabet wordt een getal toegekend op basis van de plaats in het alfabet. **'alef** = 1; **bet** = 2; **gimel** = 3 etc. De eerste tien letters hebben hierbij maar één waarde. Vanaf de tiende plaats kan elke letter twee waardes krijgen op basis van zijn plaats in het alfabet of als onderdeel van een tiental of honderdtal. Zo kan de elfde letter **kaf** zowel 11 als $(1 + 1) \times 10 = 20$ zijn. De twaalfde letter **lamed** = 12 of $(1 + 2) \times 10 = 30$. De dertiende letter **mem** = 13 of $(1+3) \times 10 = 40$ etc. Op deze manier kan de waarde van de Godsnaam JHWH op twee manieren berekend worden:

$J = 10 + H = 5 + W = 6 + H = 5 = 26$

$J = (1 + 0) + H = 5 + W = 6 + H = 5 = 17$

Een voorbeeld van de manier waarop de getalswaarde van woorden wordt gebruikt, is het aantal strijdbare mannen dat deelgenomen heeft aan de uittocht uit Egypte, volgens Numeri 1:46 maar liefst 603.550. Historisch gezien is dit grote aantal niet erg waarschijnlijk omdat er dan een volk van meer dan twee miljoen mensen door de woestijn moet zijn getrokken. Een symbolische betekenis ligt daarom meer voor de hand. Deze betekenis kan gevonden worden in de getalswaarden van de Hebreeuwse woorden *r'sj kl bnj jsr'l*, wat betekent: 'alle Israëlieten in totaal'; een uitspraak die je letterlijk terug kunt vinden in Num. 1:2.

$r'sj kl = 200 + 1 + 300 + 20 + 30 = 551$

$bnj jsr'l = 2 + 50 + 10 + 10 + 300 + 200 + 1 + 30 = 603$

Door middel van deze getalswaarden is ongetwijfeld het getal 603.551 ontstaan, dat opgevat moet worden als het hele volk Israël $603.550 + 1$ leider, Mozes.

Een ander overtuigend voorbeeld is het aantal mannen dat met Abraham ten strijde trekt tegen de koningen die Sodom en Gomorra hadden overvallen en Lot en zijn familie hadden meegenomen. Het gaat hier om 318 strijdbare mannen (Gen.14:14), een ongewoon groot aantal knechten voor die tijd. Het kan haast geen toeval zijn dat dit getal overeenkomt met de getalswaarde voor de naam Eliëzer:

$'lj'zr = 1 + 30 + 10 + 70 + 7 + 200 = 318$.

Ook in het nieuwe Testament komt veel getalsymboliek voor. Wanneer de discipelen de hele nacht hebben gevist maar niets hebben gevangen, komt Jezus naar hen toe en draagt hen op om hun netten aan de andere kant van het schip uit te werpen. Vervolgens vangen de discipelen 153 grote vissen (Joh. 21:11). Dit is een overdreven exacte aanduiding, totaal overbodig voor het verhaal op zich. De verklaring hiervoor kan gevonden worden in de getalswaarde van de woorden *bnj h'lhjm*; exact 153, wat betekent: 'kinderen van God'. Het verhaal over de wonderbare visvangst vertelt ons dus dat de apostelen vanaf nu geen gewone vissers meer zullen zijn, maar vissers van mensen en dat ze dit niet op eigen kracht kunnen doen, maar alleen op gezag van Jezus.

Niet alle getallen in de bijbel hebben een symbolische betekenis, sommige getallen zijn gewoon als meetkundige gegevens bedoeld. Onder invloed van het Griekse denken sommige kerkvaders veel te ver gegaan in het toekennen van symboliek aan getallen in de bijbel. Zo zullen de 3000 kamelen van Job (1:3) niet verwijzen naar de drieënheden (3) en de volheid (1000), zoals Gregorius ons voorhoudt. Ook is het niet erg waarschijnlijk dat de 50 ellen van de breedte van de ark van Noach slaan op de vergeving van de zonden, zoals Origenes heeft beweerd. Hij meende dit te kunnen baseren op Leviticus 25:10 waar staat dat de 50e dag het moment is van de terugkeer van wat verloren ging. Aan de ene kant is er dus het gevaar dat we een getal symbolisch opvatten, terwijl het gewoon letterlijk bedoeld is. Aan de andere kant is er ook de valkuil dat we een symbolisch getal letterlijk willen lezen. Daarmee zouden we de auteur onrecht doen en de tekst niet tot zijn recht laten komen.

Het is een feit dat elke tekstuitlegger wordt beïnvloed door de tijd waarin hij leeft en door de bijbelvisie die hij aanhangt. Daar valt niet aan te ontkomen. Voor het toekennen van een symbolische betekenis aan een getal moeten we daarom proberen om zoveel mogelijk aansluiting te vinden bij de leef- en denkwereld van de bijbelse auteurs. De belangrijkste regel is dat de waarde van een getal gevonden moet worden in zijn eigen context. Wanneer we hier zorgvuldig mee omgaan, kan de symboliek van bijbelse getallen ons veel kan leren over de oudtestamentische gelovigen en over God zelf.

Ard Tamminga

Bronnen:

De getallen in de bijbel en hun verhaal. 1995 Dr. L.A.Snijders

Zin en onzin rond de bijbel. 1994 Prof. Dr. C.J. Labuschagne